

Magdalena Gumkowska

IV Międzynarodowy Plener Kowalstwa Tradycyjnego - Pszczyna '83

Ochrona Zabytków 37/1 (144), 65-66

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

spółów zabytkowych we wrocławskim Oddziale PKZ i zapowiedział przegląd prac i metod pracowni na przykładzie opracowań dla miasta Kamienna Góra w woj. jeleniogórskim. Scharakteryzował też potrzeby i przydatność konserwatorską różnych metod i opracowań urbanistycznych, z podkreśleniem charakteru miast Dolnego Śląska — regionu historyczno-geograficznego wyjątkowo zasobnego w cenne przykłady założeń urbanistycznych pochodzących z XII—XX w. Oświadczył, że założenia konserwatorskie zaakceptowane w 1980 r. na posiedzeniu Rady Naukowo-Konserwatorskiej przy Naczelnym Dyrektorsze PP PKZ pod przewodnictwem prof. dr Wojciecha Kalinowskiego sprawdziły się w takich miastach dolnośląskich, jak np. Jawor, Gryfów, Mirsk, Kamienna Góra.

W referatach autorskich przedstawiono dokładniej opracowania dotyczące miasta Kamienna Góra. Mgr Małgorzata Żydowicz (PKZ — Wrocław — PDNH) przedstawiła rozwój historyczny miasta do czasów współczesnych, ilustrując referat przezroczami historycznych materiałów kartograficznych. W trakcie omawiania poszczególnych okresów historycznego rozwoju miasta akcentowała jego rozwój urbanistyczny oraz charakterystyczne dla danego etapu rozwoju formy przekształceń urbanistycznych i architektonicznych. Omówiła również ogólnie formę wykonanego studium historyczno-urbanistycznego miasta zarówno w jego części historycznej, katalogowej, jak i kartograficznej.

Mgr inż. arch. Janusz Tarantowicz — kierownik Pracowni Rewaloryzacji Miast PKZ—Wrocław i główny projektant studium, po zreferowaniu stanu istniejącego miasta przedstawił temat, zakres, kryteria oraz tryb i metodę opracowania. Zakres opracowania obejmuje obszar regionu i obszar miasta w skalach 1:25000 i 1:5000. Główne kryteria: — za obszar opracowania przyjęto obszar administracyjny miasta, obszar powiązany przyrodniczo oraz obszar powiązany przestrzennie i krajobrazowo:

— w obszarze środowiska miasta występują dwie zasadnicze grupy czynników miastotwórczych — stałe i zmienne;

— czynniki stałe (wartości naturalne, historyczne, przyrodnicze i krajobrazowe) powinny być chronione w sposób zintegrowany:

— wartościowanie czynników stałych powinno mieć charakter lokalny.

Tryb opracowania jest dostosowany do opracowań planistycznych i składa się z fazy przygotowawczej, analiz i studiów, fazy wartościowania oraz z fazy wniosków konserwatorskich. Metoda opracowania polega na przeprowadzeniu analiz wartości historycznych, przyrodniczych i krajobrazowych, wykonaniu katalogów wartości chronionych, analiz zmienionych czynników — uwarunkowujących te wartości oraz skonstruowaniu wniosków konserwatorskich określających strefy ochronne oraz rygoru i postulatów konserwatorskie. Włączenie do zintegrowanej ochrony środowiska problemów przestrzenno-krajobrazowych pozwoliło na skonstruowanie wniosków konserwatorskich w trzech wymiarach oraz określenie przestrzennych stref ochrony ekspozycji wartości kulturowych środowiska.

Mgr inż. arch. Lech Barański — projektant studium zreferował zakres, cel oraz metodę opracowania. Zakres obejmuje region i obszar miasta w skalach 1:25000 i 1:5000, wynika z ilości i stopnia aktualności materiałów wyjściowych. Celem opracowania było wykonanie modelowego studium funkcjonalno-przestrzennego określającego możliwości rozwoju miasta uwarunkowane wszystkimi, stałymi i zmiennymi czynnikami występującymi obecnie w tym obszarze.

Metoda opracowania polegała (po przeanalizowaniu materiałów wyjściowych) na wykonaniu analiz powiązań obszaru miasta z jego regionem (w tym studium układu komunikacyjnego ze względu na zmianę założeń wyjściowych w tym zakresie), analiz możliwości rozwoju miasta z uwzględnieniem wniosków konserwatorskich, wykonanie strukturalnego studium miasta oraz studium funkcjonalno-przestrzennego. Wprowadzenie do badań modelowych miasta wniosków konserwatorsko-krajobrazowych w zakresie kompozycji przestrzennej pozwoliło na wykonanie opracowania w trzech wymiarach, co daje podstawę do opracowania w podobnej formie planu ogólnego.

W ożywionej dyskusji (zabierało głos 18 osób), którą w pierwszym dniu prowadził Andrzej Misiorowski — główny architekt w Zarządzie PP PKZ, a w drugim Mirosław

Przyłęcki, poruszono następujące kwestie i problemy: konieczność pełnej i właściwej współpracy z Biurem Planowania Przestrzennego, kwestię kosztów i długotrwałości opracowań konserwatorsko-urbanistycznych (J. Stępkowski, A. Gretschel, I. Tarantowicz), zakres pojęcia regionu miasta i wartości kulturowych regionu (M. Witwicki, M. Przyłęcki), stosunek studiów urbanistyczno-konserwatorskich do inwentaryzacji szczegółowej, a także skutki takich studiów dla innych opracowań planów miejscowych (J. Nekanda-Trepka, A. Gretschel), problemy uzupełnień dyskusowanych materiałów np. sylwetami czy panoramami (I. Jamiółkowska), przydatność opracowań dla władz konserwatorskich (I. Stępkowski, A. Gretschel, I. Prusiewicz) i innych instytucji oraz decydentów i projektantów zajmujących się problematyką urbanistyczną. Padły też uwagi na temat oceny przedstawionego opracowania jako metody: (J. Stępkowski, M. Witwicki, M. Przyłęcki, I. Skibińska, K. Gesler-Wiejak, A. Gretschel, A. Misiorowski). Pomimo początkowych kontrowersji uznano przedstawioną metodę opracowania jako kwalifikującą się do stosowania, przydatną zwłaszcza przy istniejącej elastyczności podejmowania decyzji i ich skutków przestrzennych (podkreślił to zwłaszcza A. Gretschel i A. Misiorowski).

W drugim dniu narady uczestniczącej sesji zwiedzali Oleśnice, miasto będące przykładem kompleksowej odbudowy i rewaloryzacji przy zachowaniu — przynajmniej najważniejszych — zasad ochrony konserwatorskiej. Problemy związane z tymi dokonaniem przedstawiał w referacie wygłoszonym na zamku oleśnickim, a następnie w czasie zwiedzania miasta Mirosław Przyłęcki — autor studium historyczno-urbanistycznego i wytycznych konserwatorskich (1955 r.), a później Główny Konserwator Zabytków woj. wrocławskiego (1959—1973), jeden z realizatorów odbudowy miasta.

Dla ścisłości sprawozdania nie można pominąć także faktu, że w czasie przerwy w obradach organizatorów spotkania prezentowali gościom rotundę i poddawane pracom konserwatorskim w PKZ-etch wrocławskich płótna „Panoramy Racławickiej”.

Mirosław Przyłęcki

IV MIĘDZYNARODOWY PLENER KOWALSTWA TRADYCYJNEGO — PSZCZYNA '83

Już po raz czwarty w malowniczym krajobrazie śląskiego miasteczka Pszczyzna spotkali się w dniach od 9 do 20 maja 1983 r. rzemieślnicy — kowale z krajów socjalistycznych, zatrudnieni w przedsiębiorstwach konserwatorskich w Czechosłowacji, Bułgarii, NRD, ZSRR i Polsce.

Plenery powstały jako jedna z form szkolenia zawodowego działającej

od pięciu lat Grupy Roboczej Krajów Socjalistycznych ds. Konserwacji Zabytków Historii, Kultury i Muzealiów i rokrocznie biorą w nich udział doświadczeni rzemieślnicy i artyści, dla których spotkania owe są okazją do wymiany doświadczeń, wzbogacenia wiedzy o tradycyjnych technikach i transponowaniu wzorów kultury ludowej. Z biegiem lat rozszerzała się i modyfi-

kowała formuła pleneru; obok tematyki ludowej chętnie wprowadzane były motywy współczesnej rzeźby czy sztuki użytkowej. Doświadczenia wybitnych artystów rzemieślników z Czechosłowacji czy Bułgarii inspirowały prace innych kolegów. Organizatorzy imprezy — PP Pracownia Konserwacji Zabytków oraz Towarzystwo Miłośników Ziemi Pszczyńskiej — dążą do tego, by plenery

stały się dla rzemieślników spotkaniami w pełni twórczymi, wyzwającymi wyobraźnię, wzbogacającymi umiejętności, tak przecież potrzebne w ich codziennej pracy w pracowniach konserwatorskich.

Już dziś dorobek plenerów kowalstwa tradycyjnego jest bogaty. Powstała na pszczyńskim rynku Galeria Kowalstwa Tradycyjnego liczy obecnie ponad 80 eksponatów. W tym roku z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Ziemi Pszczyńskiej uczestnicy pleneru otrzymali dodatkowe zadanie, a mianowicie wykonanie okuć okiennych i klamek do zabytkowej kamieniczki, siedziby Towarzystwa. Tak oto pracownicy różnych przedsiębiorstw konserwatorskich pozostawili trwałe ślady swej obecności w mieście, które go-

cinnie przyjmuje w skansenie międzynarodową grupę artystów. Pracownicy kowali towarzyszy też coraz większe zainteresowanie licznymi odwiedzającymi Pszczyńską wycieczek. Plener stanowi dziś imprezę znaną i zrośniętą z życiem kulturalnym regionu.

W tegorocznym plenerze uczestniczyło 12 kowali: z Bułgarii — T. Iwanow i S. Minew, z CSSR — J. Smutny, z NRD — A. Grunwald, z ZSRR — A. Stankus i z Polski — P. Marszał i T. Zygmunt (PP PKZ Oddział Łódź), T. Pęgielski i R. Słotwiński (PP PKZ Oddział Kielce), J. Turczyn i T. Bajus (PP PKZ Oddział Lublin) oraz F. Wiśniewski (PP PKZ — Oddział w Szczecinie). Plon prac i przyznanych nagród był bogaty. Cztery główne nagrody

otrzymali: nagrodę PP PKZ (krajowa) — Stefan Minew, nagrodę Komisarza Pleneru (świecznik) — Tihomir Iwanow, nagrodę Naczelnika Miasta i Gminy (zyrandol) — Paweł Marszał i Tadeusz Zygmunt, nagrodę Towarzystwa Miłośników Ziemi Pszczyńskiej (rzeźba — wiatromierz) — Algirdas Stankus. Pozostali uczestnicy pleneru wyróżnieni zostali nagrodami i dyplomami PP PKZ i Ministerstwa Kultury i Sztuki, Towarzystwa Miłośników Ziemi Pszczyńskiej oraz Cechu Rzemiosł Różnych.

W Galerii przy rynku otwarta została ekspozycja poplenerowa, a zainteresowani mogli też podziwiać niektóre wybrane prace z poprzednich plenerów.

Magdalena Gumkowska

PROBLEMATYKA KONSERWATORSKA FORTYFIKACJI NOWOŻYTNYCH — SESJA NAUKOWA W ZAMOŚCIU

W dniach 18—20 maja 1983 r. z inicjatywy zamojskiego Oddziału PP Pracownicy Konserwacji Zabytków odbyła się II Sesja Naukowa poświęcona problematyce konserwatorskiej fortyfikacji nowożytnych. Sesję zorganizowano jako kontynuację prac I Sesji, poświęconej temu zagadnieniu, która odbyła się w dniach 26—27 listopada 1981 r. w Zamościu. Wśród wniosków sformułowanych na zakończenie obrad zgłoszono wówczas m.in. potrzebę utworzenia ośrodka badawczego fortyfikacji nowożytnych oraz zorganizowanie cyklicznych spotkań naukowych poświęconych problematyce konserwatorskiej architektury militarnej. Materiały naukowe z I Sesji zostały opublikowane w *Konserwatorskiej Tece Zamojskiej*, wydawanej przez zamojski Oddział PKZ. Sesja zgromadziła liczne grono specjalistów z dziedziny architektury militarnej. Trzydniowe obrady toczyły się w sali NOT przy Rynku Wielkim. W trakcie czterech sesji roboczych wygłoszono następujące referaty:

— prof. dr hab. Jerzy Kowalczyk, *Andrea dell'Aqua i ordynacji Zamojscy*;

— mgr inż. arch. Antoni Kąsimowski, *Fortyfikacje Zamościa w XIX w.*;

— mgr inż. arch. Władysław Niesner, *Rewaloryzacja fortyfikacji zamojskich w latach 1977—1982*;

— doc. dr hab. Andrzej Gruszecki, *Pilna potrzeba waloryzacji zamojskich fortyfikacji obronnych*;

— doc. dr hab. Tadeusz Poklewski, *Śląskie przykłady wiejskich fortyfikacji bastionowych z drugiej poł. XVI w. i pierwszej poł. XVII w.*;

— prof. dr hab. Jerzy Stankiewicz, *Głos w sprawie zwanej Krzyżtopór*;

— mgr Tadeusz Nawroński, *Próba oceny metody badań bastionu VII*;

— doc. dr hab. Teresa Zarebska, *Prestizowe znaczenie fortyfikacji miejskich w drugiej poł. XVI i pierwszej poł. XVII w.*;

— mgr inż. arch. Przemysław Wojciechowski, *Problemy konserwatorskie nowożytnych fortyfikacji miasta Poznania*;

— dr inż. arch. Maria Lewicka-

-Cempa, *Bastionowe fortyfikacje Wrocławia, wybrane zagadnienia badawczo-konserwatorskie*;

— prof. dr arch. Janusz Bogdanowski, *Między formą a treścią, czyli cztery warianty rewaloryzacji dzieł obronnych*;

— mgr inż. arch. Józef Cempa, *Możliwości ekspozycji relikwów bram miejskich we współczesnych układach komunikacyjnych Wrocławia*;

— mgr inż. arch. Stefan Pągowski oraz mgr inż. arch. Cezary Głuszek, *Uwarunkowania działalności konserwatorskiej w użytkowanych przez MON obiektach architektury zabytkowej — na przykładzie obiektów militarnych okresu rozbiorowego*;

— dr Janusz Miniewicz, *Obiekty żelbetowe niemieckiej fortyfikacji polowej z lat 1938—1945*;

— mgr inż. Krzysztof Biskup, *Linia dolnej Wisły na przełomie XIX i XX w.*;

— Bogusław Perzyk, *Niemieckie fortyfikacje Przedmościa Praskiego w latach 1940—1944*.

Ponadto przedstawiono dwa komunikaty o wynikach badań:

1.2. Uczestnicy Sesji w czasie zwiedzania fortyfikacji zamojskich (fot. J. Słomianowski)